

Cynllun Pwnc Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddol

Chwefror 2019

CYMRÆG

Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government

Cyflwyniad a chyd-destun

Cyd-destun

Ym mis Ionawr 2017 cyhoeddodd y Coleg Cymraeg Cenedlaethol ei ail Gynllun Academaidd <<http://bit.ly/2rtflxT>>. Mae “Tuag at 2020 a thu hwnt” yn gynllun strategol sy’n gosod egwyddorion, nodau a fframwaith cynllunio ar lefel genedlaethol. Mae hyn yn adeiladu ar y Cynllun Academaidd cyntaf a gyhoeddwyd yn 2012 yn fuan wedi sefydlu’r Coleg.

Mae’r Cynllun Pwnc Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddiaeth yn gosod yr egwyddorion a’r nodau hynny ar waith ar lefel ddisgyblaethol. Mae’r cynllun hwn hefyd yn cymryd darpariaeth a dyheadau’r Cynllun Pwnc Athroniaeth i ystyriaeth, sy’n cyfrannu at y ddarpariaeth Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddiaeth mewn sawl achos.

Bu cryn newid yn narpariaeth Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddiaeth dros y blynyddoedd diwethaf gyda symud pwyslais y ddarpariaeth Gymraeg o Brifysgol Bangor i Brifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant. Oddi mewn i Brifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant, bu’r pwnc yn cael ei ddysgu ar ddau gampws gwahanol, sef Caerfyrddin a Llanbedr Pont Steffan. Mae’r pwnc bellach yn cael ei addysgu yn ei gyfanrwydd yn Llanbedr Pont Steffan. Mae Prifysgol Bangor bellach wedi ailafael yn y maes, a cheir darlithydd newydd cyfrwng Cymraeg yno ers 2017.

Hefyd, ceir darpariaeth yn y maes ym Mhrifysgol Caerdydd, er nad oes darpariaeth Gymraeg yno.

Proses

Cam cyntaf y broses o lunio’r cynllun hwn oedd i sefydliadau ymateb i ffurflen cynllunio pwnc. Pwrpas y ffurflen oedd casglu gwybodaeth gyfredol oddi wrth y prifysgolion ynghylch lefel y ddarpariaeth, capasiti staffio a niferoedd myfyrwyr. Mae’r targedau yn y cynllun hwn yn seiliedig ar y wybodaeth honno ac yn gosod nodau a blaenoriaethau am y pum mlynedd nesaf a thu hwnt.

Egwyddorion a Themâu

Bydd y cynllun newydd yn ceisio mynd i’r afael â diogelu darpariaeth Gymraeg i Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddiaeth fel pwnc academaidd ac ymateb i ofynion myfyrwyr y dyfodol. Bydd hefyd yn cynnig ffyrdd o ddatblygu darpariaeth y pwnc i’r myfyrwyr ac ar ffyrdd i gydweithio gyda phynciau eraill, megis Athroniaeth, er mwyn cynnig profiad eang a dwys o Astudiaethau Crefyddol drwy gyfrwng y Gymraeg.

Strwythur y Cynllun

Mae’r Cynllun Pwnc yn gosod fframwaith ar gyfer y cyfnod 2017/18 hyd at 2022/23. Yma, ceir ystyriaeth lawnach o’r sector ôl-16 yn ogystal ag anghenion y gweithle. Rhoddir mwy o bwyslais ar gyd-destun polisi a’r cyfleoedd a’r heriau sy’n benodol i’r maes Astudiaethau Crefyddol.

Mae gan Astudiaethau Crefyddol ynghyd â Diwinyddiaeth (sydd bellach yn bwnc israddedig ac ôl-radd ym Mhrifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant) draddodiad hir a hynod bwysig wrth ddatblygu ysgolheictod drwy gyfrwng y Gymraeg. Serch hynny, gwelwyd newid pwyslais yn y maes dros y blynyddoedd diweddar. Cyflwynwyd cwricwlwm newydd ar gyfer Safon Uwch lle y mae’r disgyblion yn canolbwyntio ar un o grefyddau’r byd ac yn dilyn modiwl ar ddau o’r unedau canlynol: Moeseg a Chrefydd, Athroniaeth Crefydd a’r Testament Newydd. Bydd angen i’r cynllun felly adlewyrchu’r newid hwn mewn profiadau dysgu a chynnig adnoddau er mwyn ymateb i’r newid yn y ddisgyblaeth.

Ceisiodd Cynllun Diwinyddiaeth ac Astudiaethau Crefyddol y Coleg Cymraeg yn 2016 gynnig llwybr at sefydlogi'r ddarpariaeth Gymraeg, yn unol â phenderfyniadau prifysgolion a Chyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru i ddynodi Statws Arweiniol yn y pwnc i Brifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant. Ers hynny, bu cryn newid mewn pwyslais a chefnogaeth i'r pwnc ym Mangor ynghyd â newid personél. Yn 2017/18, penodwyd aelod newydd o staff Cymraeg ei iaith i ddarlithio yn y maes.

Yn ystod 2016–17, gwelwyd datblygiad pwysig gyda Phrifysgol Caerdydd yn cyfrannu at ddau fodiwl Astudiaethau Crefydd ym Mhrifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant, sef Arweiniad i Foeseq ac Athroniaeth Crefydd.

Bydd y Cynllun yn cynnig strategaeth at gryfhau'r pwnc, datblygu adnoddau, a chynnig amrywiaeth o fodiwlau Cymraeg mewn Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddiaeth.

Sefyllfa Gyfredol (2016/17)			
Sefydliad Addysg Uwch	Darpariaeth	Staff	Myfyrwyr¹
Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant	O leiaf 80 credyd ar gael ym mhob blwyddyn yn y Gymraeg ar gyfer Astudiaethau Crefydd fel pwnc gradd BA. O leiaf 20 credyd o Athroniaeth ar gael yn y Gymraeg yn gydweithredol o fewn Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddiaeth ar gyfer myfyrwyr blwyddyn 1, a hyd at 40 credyd ar gael yn gydweithredol i fyfyrwyr blwyddyn 2-3.	2.25 aelod o staff cyfwerth llawn amser yn siarad Cymraeg. 2.25 aelod o staff cyfwerth llawn amser yn addysgu trwy gyfrwng y Gymraeg.	Llai na 6 ym mhob blwyddyn yn astudio drwy gyfrwng y Gymraeg 11 myfyriwr yn gallu siarad Cymraeg ar draws BI1–BI3.
<i>Prifysgol Bangor</i>	<i>O leiaf 40 credyd mewn Astudiaethau Crefyddol.</i> <i>Nodir bod Prifysgol Caerdydd yn darparu modiwlau. Gweler y Cynllun Pwnc Athroniaeth am fanylion pellach.</i>	<i>2 aelod o staff cyfwerth llawn amser yn siarad Cymraeg</i> <i>2 aelod o staff cyfwerth llawn amser yn addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.</i>	<i>Llai na 6 myfyriwr yn astudio ym mhob blwyddyn</i> <i>14 myfyriwr yn gallu siarad Cymraeg ar draws BI1–BI3.</i>

¹ Gwybodaeth yn seiliedig ar y data HESA diweddaraf, 2016–17.

Datblygu'r maes: patrwm cenedlaethol

Profiad Myfyrwyr	Ym Mhrifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant, mae modiwlau BA mewn Astudiaethau Crefyddol yn symud o dref Caerfyrddin i Lanbedr Pont Steffan. Cynigir darpariaeth cwrs TAR ar gyfer myfyrwyr sydd am ddysgu Addysg Grefyddol mewn ysgolion ar eu campws yn Abertawe. Mae nifer o fyfyrwyr Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddiaeth yn y brifysgol wedi derbyn Ysgoloriaeth Mynediad y Coleg Cymraeg ac wedi elwa o'r cwrs Tystysgrif Sgiliau Iaith. Ym Mhrifysgol Bangor bu peth darpariaeth yn 2017-18 gyda phenodi darlithydd newydd yno. Gellir hefyd dilyn cwrs ymarfer dysgu TAR ym Mangor er mwyn cymhwyso addysgu Astudiaethau Crefyddol fel pwnc yn yr ysgol. Oherwydd niferoedd cymharol fychain sy'n astudio'r pwnc ar gyfer gradd, bydd angen i'r darlithwyr a'r prifysgolion gyd-weithio gydag adrannau eraill, megis Hanes, Athroniaeth a'r Gymraeg, er mwyn cynnig profiadau torfol deallusol, megis cynadleddau neu hyfforddiant astudio ac ehangu profiad y myfyrwyr.
Darlithwyr	Yn 2017–18 ceir dau staff rhugl eu Cymraeg a dau aelod arall nad ydynt rhugl ond sy'n awyddus i wella eu sgiliau iaith ym Mhrifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant. Bu'r Brifysgol ar gydweithio gydag Adran Athroniaeth Prifysgol Caerdydd, gan fanteisio ar eu darpariaeth. Yn 2017–18, penodwyd darlithydd newydd yn y maes ym Mangor. Darparwyd 6 modiwl yn ystod y flwyddyn honno a manteisiwyd ar fodiwl 'Credoau'r Cymry' gan ddarlithydd Athroniaeth Prifysgol Caerdydd. Hefyd, cafwyd cyfraniad oddi wrth ddau ddarlithydd mewn pynciau eraill a all ddarlithio ar Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddol yn y Gymraeg. Mae capasiti felly yn y ddwy brifysgol i gynnig darpariaeth cyfrwng Cymraeg a defnyddio profiadau arbenigwyr allanol eraill yn y maes. Hefyd, mae gan ddarlithydd Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant brofiad helaeth o feithrin myfyrwyr ôl-radd. Bydd hyn yn arbennig o bwysig er mwyn sicrhau parhad yn y pwnc. Mae trafodaethau hefyd wedi cychwyn gyda Chyngor Eglwysi Rhyddion Cymru ynghylch darparu cyrsiau cyfrwng Cymraeg, a bydd angen darlithwyr ar eu cyfer.

	Arweiniodd penodi ail ddarlithydd rhan amser mewn Athroniaeth gan Brifysgol Caerdydd at ehangu'r ddarpariaeth dros dro, yn benodol ym Mhrifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant. Datblygwyd tri modiwl newydd fel ateb i'r alwad am fodiwlau Moeseg ac Athroniaeth Crefydd yn sgil newidiadau i faes llafur Safon Uwch 'Astudiaethau Crefyddol'. Fodd bynnag, gwelir bod angen am ddarlithydd/datrysiad parhaol er mwyn datblygu'r ddarpariaeth gymwys (a fydd ar wahân i'r ddarpariaeth Athroniaeth) ym Mhrifysgol Bangor a Phrifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant mewn modd gynaliadwy a phwrpasol. Bydd angen cynllunio er mwyn adnabod y modd orau o ddsbarthu a defnyddio adnoddau staffio ychwanegol i'r perwyl hwn.
Cwricwlwm	Bydd angen edrych ar ddatblygu'r berthynas ag Adran Diwinyddiaeth ac Astudiaethau Crefyddol ym Mhrifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant a'r Adran Athroniaeth a Chrefydd ym Mhrifysgol Bangor, gan elwa o gydweithio gyda'r Adran Athroniaeth ym Mhrifysgol Caerdydd. Yn achos Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant yn arbennig, gwelir bod nifer o'r myfyrwyr yn mynd ymlaen i fod yn athrawon Addysg Grefyddol mewn ysgolion. Gyda phwyslais y maes llafur Safon Uwch yn gwro fwyfwy tuag at ddysgu elfennau o Foeseg ac Athroniaeth, bydd cyfle i gydweithio er mwyn cynnig modiwlau a fydd yn rhan o gwricwlwm sydd o fudd i ddarpar athrawon. Yn 2018–19, lleolwyd Athroniaeth a Chrefydd o fewn yr un ysgol â Hanes ym Mhrifysgol Bangor, gan gynnig cyfle i ddatblygu modiwlau a allai fod o ddiddordeb i fyfyrwyr na fyddai wedi ystyried astudio Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddol o'r blaen. Mae angen edrych ar ddatblygu hyfforddiant neu ddarpariaeth benodol mewn Diwinyddiaeth ar gyfer yr enwadau cyfrwng Cymraeg. Cychwynwyd trafodaethau yn ystod 2018-19 gyda Chyngor Eglwysi Rhyddion Cymru er mwyn ystyried y posibilrwydd hwn.
Canlyniadau Myfyrwyr	Mae canlyniadau'r myfyrwyr sy'n astudio modiwlau cyfrwng Cymraeg yn cymharu'n ffafriol â myfyrwyr eraill o fewn eu hadrannau/ysgolion, er bod cymhariaeth deg yn anodd o ystyried y niferoedd cyfyngedig sy'n astudio'r modiwlau.

Adnoddau	Ceir rhywfaint o adnoddau yn Llyfrgell Adnoddau'r Coleg sy'n ymwneud ag Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddiaeth. <https://llyfrgell.porth.ac.uk/Default.aspx?search=Crefydd&page=1&fp=0> Mae'r rhain yn cynnwys gweithiau'r athronwyr J. R. Jones a Dewi Z. Phillips a rhai erthyglau ar Grefydd a Hanes, e.e. ymateb crefyddol i ddigwyddiadau neu ddigwyddiadau hanesyddol fel y Croesgadau neu ddiwymu'r mynachlogydd. Hefyd, ceir rhai erthyglau unigol ar natur crefydd a diwinyddiaeth. Mae'r rhain o ddefnydd i fodiwlau mewn Diwinyddiaeth ac Astudiaethau Crefyddol. Bydd angen ystyried datblygu adnoddau newydd er mwyn diweddarau a hwyluso dysgu, ac er mwyn astudio'r pwnc, gan gynnwys ar gyfer Safon Uwch. Bydd angen trafod â Chyd-bwyllgor Addysg Cymru er mwyn sicrhau nad oes dyblygu gwaith. Gall yr adnoddau hyn fod yn, 'Cyflwyniad i Athroniaeth Crefydd a Moeseg' ac yna 'Astudiaethau Crefyddol' neu ymwneud â maes penodol diwinyddol a moesegol. Byddant o gymorth i ddisgyblion, myfyrwyr, athrawon a darlithwyr.
Cyflogadwyedd (gan gynnwys Galw gan Gyflogwyr)	Cydnabyddir, erbyn hyn, y manteision o astudio pwnc fel hwn o ran meithrin sgiliau trosglwyddadwy, meddwl beirniadol a chreadigol sy'n cael ei ddysgu fel pwnc gorfodol hyd at 16 oed. Gall myfyrwyr Astudiaethau Crefyddol fynd ymlaen i ddysgu'r pwnc mewn ysgolion ac y mae'r pwnc yn cynnig sail gref i astudio graddau ôl-raddedig mewn meysydd eraill fel y Gyfraith, Gwleidyddiaeth, Cymdeithaseg a Pholisi Cymdeithasol, a Hanes. Ceir hefyd llwybrau gyrfa amgen ôl-radd i fyfyrwyr Diwinyddiaeth ac Astudiaethau Crefyddol, gan gynnwys yn y maes Gwasanaeth Prawf, addysgu, datblygu polisi, ymchwil a'r weinidogaeth.
Cynaliadwyedd (gan gynnwys Dilyniant)	Yn dilyn y newid diweddar i gwricwlwm Safon Uwch Astudiaethau Crefyddol, bydd angen i fodiwlau cyrsiau israddedig adlewyrchu ac ategu at y cwricwlwm newydd hwn yn ogystal â sicrhau bod y pynciau craidd ym maes Astudiaethau Crefyddol yn cael eu cynnig. Bydd aelodau'r Panel yn parhau i drefnu digwyddiadau ar gyfer myfyrwyr Safon Uwch er mwyn eu hannog i barhau â'u hastudiaethau ar lefel Addysg Uwch.

	Bydd hefyd angen datblygu llwybrau amgen ôl-radd i fyfyrwyr Diwinyddiaeth ac Astudiaethau Crefyddol gan gynnwys i'r maes Gwasanaethau Prawf, addysgu, datblygu polisi ac ymchwil.

	Bydd angen i'r prifysgolion feithrin o leiaf un myfyriwr PhD ym maes Astudiaethau Crefyddol a Diwinyddol, yn enwedig mewn crefyddau megis Islam a Bwdhaeth yn ystod cyfnod y cynllun hwn er mwyn sicrhau bod dilyniant ac ystod ehangach o fodiwlau posibl ar gael yn y dyfodol.

Blaenoriaethau cynllunio cenedlaethol			
Nod gweithredu	Targedau blwyddyn (2017/18)	Targedau 3 blynedd (2019/20)	Targedau 5 mlynedd (2021/22)
1. Cynyddu'r nifer o fyfyrwyr sy'n astudio o leiaf 40 credyd bob blwyddyn	12 yn astudio drwy gyfrwng y Gymraeg	24 yn astudio drwy gyfrwng y Gymraeg	36 yn astudio drwy gyfrwng y Gymraeg
2. Darlithwyr	O leiaf 5.5 aelod o staff yn addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg	O leiaf 5.5 aelod o staff yn addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg	O leiaf 6 aelod o staff yn addysgu trwy gyfrwng y Gymraeg
3. Darpariaeth	<i>O leiaf 80 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg gan un sefydliad</i> <i>O leiaf 40 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg gan un sefydliad.</i>	<i>O leiaf 80 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg gan un sefydliad</i> <i>O leiaf 40 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg gan un sefydliad.</i>	<i>O leiaf 80 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg gan un sefydliad</i> <i>O leiaf 40 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg gan un sefydliad</i>
4. Cynyddu'r nifer o fyfyrwyr sy'n cwblhau PhD	0	0	O leiaf un PhD cyfrwng Cymraeg newydd dros gyfnod 5 mlynedd y Cynllun
5. Cynaliadwyedd	Datblygu perthynas ffurfiol â Chyd-bwyllgor Addysg Cymru a chyrsgiau Lefel A	Sefydlu sesiynau blynyddol ar gyfer myfyrwyr Astudiaethau Crefydd TGAU a Lefel A	Cydweithio â Cholegau Addysg Bellach a CBAC er mwyn datblygu adnoddau ar gyfer darpar fyfyrwyr gradd

6. Adnoddau	Trafod datblygu adnoddau â Chyd-bwyllgor Addysg Cymru. Paratoi manyleb ar gyfer unrhyw waith cyhoeddi strategol	Cyhoeddi e-lyfr 'Athroniaeth Crefydd a Moeseg' ar gyfer myfyrwyr Lefel A / BI1	Cyhoeddi e-lyfr 'Cyflwyniad i Astudiaethau Crefyddol' ar gyfer myfyrwyr Lefel A / BI1

Datblygu'r maes: targedau sefydliadol

Sefydliad	Nod gweithredu	Targedau blwyddyn (2017/18)	Targedau 3 mlynedd (2019/20)	Targedau 5 mlynedd (2021/22)
Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant	Myfyrwyr	O leiaf 2 fyfyrwr ym mhob blwyddyn	O leiaf 4 fyfyrwr ym mhob blwyddyn	O leiaf 6 fyfyrwr ym mhob blwyddyn
	Nifer y Darlithwyr	2.5 aelod o staff	2.5 aelod o staff	3 llawn amser
	Darpariaeth	O leiaf 80 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg	O leiaf 80 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg	O leiaf 80 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg
<i>Prifysgol Bangor</i>	<i>Myfyrwyr</i>	<i>O leiaf 2 fyfyrwr y flwyddyn</i>	<i>O leiaf 4 myfyrwr y flwyddyn</i>	<i>O leiaf 6 myfyrwr y flwyddyn</i>
	<i>Nifer y Darlithwyr</i>	<i>3 rhan-amser</i>	<i>3 rhan-amser</i>	<i>1 llawn amser 2 rhan-amser</i>
	<i>Darpariaeth</i>	<i>O leiaf 40 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg</i>	<i>O leiaf 40 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg</i>	<i>O leiaf 40 credyd y flwyddyn drwy gyfrwng y Gymraeg</i>